Olga Ljuština Marinkov

sudija Opštinskog organa za prekršaje, Novi Sad

ZASTARELOST GONJENJA PREKRŠAJA IZVRŠENIH NEČINJENJEM*

U prekršajnom pravu brojni su prekršaji kod kojih je radnja izvršenja — nečinjenje i to trajna prekršajna dela nečinjenja.

Želim da iznesem svoja razmišljanja i podstaknem diskusiju o pravnom pitanju vezanom za tu vrstu prekršaja — o pitanju kada počinje da teče, tj. kada nastupa zastarelost gonjenja ovih prekršaja. O ovom pravnom pitanju postoji stav i prekršajne (Veće za prekršaje) i sudske (Vrhovni sud RS) prakse, a po kome zastarelost gonjenja kod tih prekršaja počinje da teče od dana kada je protekao rok određen za činjenje. Kako se sa takvim stavom ne slažem, jer ga smatram suviše pojednostavljenim, izneću svoja razmišljanja o ovom pravnom pitanju.

Zakonom o prekršajima i Krivičnim zakonikom su u principu jednako propisana opšta pravila zastarelosti gonjenja u smislu da se gonjenje ne može preduzeti kad protekne određeno — propisano vreme **od izvršenja** prekršaja ili krivičnog dela, s tim što su u Krivičnom zakoniku propisani različiti rokovi (član 98) u zavisnosti od zaprećene kazne, a u prekršajima (član 69) je propisan jedinstven rok od jedne godine od dana kada je prekršaj učinjen.

Dakle, da bi se raspravljalo o zastarelosti gonjenja prethodno se naravno mora utvrditi koje je to *vreme izvršenja*, odnosno kod trajnih dela *vreme vršenja* prekršaja. Kad je prekršaj izvršen?

Kada je prekršaj izvršen — učinjen u oba zakona dato je dosta uopšteno. Po Zakonu o prekršajima čl. 26. „Prekršaj izvršen u vreme kada je učinilac radio ili bio dužan da radi, bez obzira kada je posledica nastupila”. Prema Krivičnom zakoniku čl. 16. „Krivično delo izvršeno je u vre-

* Rad primljen: 21. III 2006. godine.

me kada je izvršilac radio ili bio dužan da radi, bez obzira kada je posledica dela nastupila", dakle rešenja su identična.

Medutim, nijedan zakon dalje ne razrađuje pitanje vremena izvršenja prekršaja — krivičnih dela, posebno trajnih, izvršenih nečinjenjem. Odgovore na ova pitanja daju pravna teorija i sudska praksa, a čitajući literaturu nailazila sam i na različite stavove. Moglo bi se reći da o tom pravnom pitanju pravna teorija nije zauzela jasan, konkretan i jedinstven stav, a po mom uverenju iz razloga što je to zaista vrlo delikatno pravno pitanje. Svi autori su saglasni da početak roka zastarelosti kod **KD nečinjenja** počinje da teče od momenta kada je prestala obaveza na činjenje, a da zastarelost kod **trajnih KD** počinje da teče od momenta prestanka protivpravnosti.

Tako prof. Srzentić i Stajić u knjizi *Krivično pravo*, str. 248. navode: „Kod KD nečinjenja rok zastarelosti počinje da teče od momenta kada je prestala obaveza na činjenje. Zastarelost kod trajnog KD počinje da teče od momenta kada je prestalo protivpravno stanje. Npr. kod KD protivpravnog lišenja slobode — zastarelost ne počinje od dana kada je oduzeta sloboda, već od dana kada je pušten na slobodu.”

Dr Zoran Stojanović u knjizi *Komentar Krivičnog zakona SRJ*, str. 128. i 248. navodi: „Kod KD nečinjenja rok zastarelosti krivičnog gonjenja počinje se računati od prestanka dužnosti na činjenje.” Isti autor u knjizi *Krivično pravo — opšti deo*, Beograd 2002, na str. 239: „Obzirom na trajanje posledice: **a. trajna krivična dela** kod kojih se posledica sastoji u stvorenju protivpravnom stanju koje traje duže ili kraće vreme i krivično delo za sve to vreme postoji. **b. krivična dela stanja** kod kojih je proizvedena posledica trajnog karaktera, ali je biće krivičnog dela ostvareno samim nastupanjem određenog stanja (npr. KD dvobračnosti).” Na str. 373: „Kod krivičnih dela **nečinjenja** rok zastarelosti krivičnog gonjenja počinje se računati od prestanka dužnosti na činjenje.”

Dr Janko Tahović u knjizi *Krivično pravo — opšti deo* (izdanje „Savremene administracije”, Beograd 1961), na str. 103. navodi: „Krivična dela koja se izvršavaju nečinjenjem imaju za radnju propuštanje aktivnog ponašanja, telesnog pokreta, negativno ponašanje. To su dela koja se mogu izvršiti samo nečinjenjem, odnosno kod kojih je u Zakonu kao radnja izričito naznačeno nečinjenje (npr. neprijavljivanje izvršenja KD, nepostupanje po zdravst. propisima za vreme epidemije, neodazivanje poziva, neukazivanje lekarske pomoći). Suština nečinjenja sastoji se u nedelanju na način koji se očekivao od subjekta KD. Krivična dela nečinjenja protivna su normama koje nalažu, zahtevaju određeno ponašanje, tzv. imperativnim normama, dok su suprotno KD činjenja protivna normama koje zabranjuju izvesno ponašanje tzv. prohibitivnim normama.” Na str. 374. navodi: „Kod pravih KD nečinjenja zastarelost počinje od dana kada je prestala obaveza na činjenje, a kod nepravih KD nečinjenja od dana kada je KD izvršeno (kao i kod KD činjenja)”, određujući pri tome nepravu KD nečinjenja — kao KD činjenja koja se mogu izvršiti nečinjenjem (ubistvo, ugrožavanje javnog saobraćaja, nesavesno lečenje).

Dr Bogdan Zlatarić *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, sv. I, Zagreb 1956, str. 289. do 291: „Kod trajnog Krivičnog dela početak zastare računa se od prestanka radnje izvršenja krivičnog dela. **Radnja izvršenja se kod trajnog KD sastoji u uzrokovanju i daljem održavanju određenog protupravnog stanja. Dok traje to održavanje protupravnog stanja traje i radnja izvršenja**, jer je održavanje protupravnog stanja nastavljeno uzrokovanje kvantitativnog povećanja zabranjene posledice. **Krivično delo stanja** učinjeno je ostvarivanjem posledice, koja se sastoji u trajanju određenog stanja. Za razliku od trajno krivičnog dela ovo stanje više nije sastavni deo samog krivičnog dela. Krivično delo stanja dovršeno je nastankom stanja i ne produžuje se za vreme tog stanja.” Kao primer krivičnog dela stanja autor navodi KD dvobračnosti koje je učinjeno zaključenjem drugog braka čime je nastalo protivpravno stanje koje ne predstavlja produženje radnje izvršenja tog dela. Ovaj primer krivičnog dela stanja navode svi autori koji govore o krivičnim delima stanja, pri čemu primećujem da je to ipak krivično delo činjenja koje za posledicu zaista ima trajanje protivpravnog stanja. Član 112. Krivičnog zakonika R Srbije propisuje: „*Ko zaključi novi brak iako se već nalazio u braku, kazniće se zatvorom u trajanju od 3 meseca do tri godine.*”

Dr Franjo Bačić *Kazneno pravo — opći deo*, Zagreb 1998. (peto izdanje), str. 483: „Kod trajnih kaznenih dela zastarevanje se računa od dana prestanka protupravnog stanja. Kod kaznenih dela stanja od dana ostvarenja protivpravnog stanja. Kod pravih kaznenih dela nečinjenja početak toga roka pada u vreme kada je počinitelj bio dužan raditi.”

Dr Stanko Frank *Teorija kaznenog prava*, Zagreb 1955, str. 282: „**Kod utvrđivanja početka zastare treba imati pred očima prirodu nekih dela...** Kod trajnih kažnjivih dela treba razlikovati izvršenje od dovršenja. Zastara počinje dovršenjem dela, u trenutku kada je kažnjiva posledica nastupila. Radnja tih dela naime traje, dok traje i uzrokovana posledica. Kod tzv. kažnjivih dela stanja zastara počinje kada je kažnjiva radnja *učinjena*. Stanje koje dalje traje nije važno za početak zastare jer je veza između volje i stanja učinjenjem dela prekinuta... Zastara kažnjivih dela *nečinjenje* počinje onim trenutkom kada je učinilac bio dužan raditi. Kod pravih kažnjivih dela nečinjenjem vredi pravilo da *zastara počinje kad nestane obaveze da se čini.*”

Dr Ljubo Bavcon, dr Alenka Šelih i dr. *Kazensko pravo — splošni del*, četvrta izdaja, Ljubljana 2003, na str. 516: „Kod trajnih krivičnih dela zastarelost počinje teći od trenutka kada je protivpravno stanje prestalo, a ne kad je nastalo.”

Prof. akademik Ivo Krbek *Pravo jugoslovenske javne uprave III*, Zagreb 1962, str. 226: „Kod prekršaja činjenjem prekršaj je izvršen u vreme kada je učinilac radio, a kod prekršaja nečinjenjem u vreme kada je bio dužan raditi — u oba slučaja bez obzira na to kada je posledica nastupila. Kod trenutnih prekršaja to je vreme tačno odmereno, kod trajnih prekršaja ono traje dok i odnosno protivpravno stanje.”

Dakle nesporno je da kod prekršaja izvršenih nečinjenjem rok zastarelosti počinje da teče od momenta kada je prestala obaveza na činjenje, odnosno od momenta kada je prekršaj učinjen. Kod **trenutnih prekršaja nečinjenja** lako je utvrditi momenat kada je izvršilac bio u obavezi da dela — da čini. Na primer bio u obavezi da se dana 15. 07. 2004. god. odazove na vojnu vežbu ili da se dana 10. 12. 2004. god. javi na kontrolni zdravstveni pregled. Tu je nesporno da je samo toga dana mogao izvršiti tu svoju obavezu i da je to dan izvršenja prekršaja nečinjenjem. Međutim, kod **trajnih prekršaja nečinjenja** delo traje dokle god je izvršilac u obavezi da čini, dokle god traje protivpravno stanje — i u tome je teorija jedinstvena. Nedoumice i različiti stavovi u odnosu na ovu vrstu dela proizilaze upravo iz tumačenja pojma krivičnog dela stanja, a što je u teoriji veoma malo i uopšteno obrađeno, pri čemu se skoro svi autori pozivaju na iste primere, konkretno krivično delo dvobračnosti.

Navela bih nekoliko primera češćih prekršaja iz prakse, koji su i bili konkretan povod da napišem ovaj rad i izrazim svoje neslaganje sa stavom Vrhovnog suda RS iznetim na Savetovanju u Sokobanji oktobra 2005. godine i Veća za prekršaje Novi Sad izraženim kroz drugostepena rešenja, a po kom stavu zastarelost gonjenja za prekršaje za koje je propisan rok u kome je građanin obavezan na činjenje, počinje da teče prvog dana od isteka propisanog roka na činidbu.

1. Npr. članom 25. **Zakona o prebivalištu i boravištu građana** propisano je da će se novčanom kaznom do 200 din. kazniti za prekršaj ko ne prijavi prebivalište ili boravište ili ga ne prijavi u propisanom roku, a članom 8. je propisano da se prijavljivanje prebivališta i promene adrese stana vrši u roku od 8 dana od nastanjenja ili promene adrese.

2. **Zakon o vojsci Jugoslavije** (SRJ 43/94)

čl. 332 — Regrut ili lice u rezervnom sastavu dužni su da u roku od 8 dana od dana nastale promene nadležnom vojnom Organu prijave promenu zdravst. stanja..., promenu adrese, promenu prebivališta.

čl. 341 — Novčanom kaznom od 900 do 9.000 din. ili zatvorom do 30 dana kazniće se za prekršaj regrut ili lice u rezervnom sastavu ako u propisanom roku ne prijave nastale promene iz čl. 332.

3. **Zakon o ličnoj karti**, čl. 18: Novčanom kaznom kazniće se lice ako u roku od 3 meseca po navršenoj 18. god. života ne podnese zahtev za izdavanje lične karte.

4. **Zakon o oružju i municiji**, čl. 36: Novčanom kaznom do 5.000 din. ili zatvorom do 30 dana kazniće se za prekršaj lice koje: — u roku od 8 dana od nabavke oružja ne podnese zahtev za izdavanje oružnog lista;

— ili u roku od 48 sati ne prijavi nadležnom organu nestanak oružja, odnosno nađeno oružje.

5. **Zakon o kretanju i boravku stranaca**, čl. 105: Novčanom kaznom do 6.000 din. kazniće se za prekršaj lice kod kojeg stranac dolazi u posetu — ako nadležnom organu ne podnese u propisanom roku prijavu o

boravku stranca, a čl. 81. propisano je da je to rok od 12 časova od časa dolaska stranca u posetu.

Prema stavu Vrhovnog suda i Veća za prekršaje u svim ovim slučajevima zastarelost gonjenja počinje da teče 9-tog dana, odnosno sledećeg dana od isteka roka u kome je građanin trebao da izvrši obavezu. Po takvom stavu proizilazi da je prekršaj učinjen tačno tog 9-tog dana, odnosno kao da je u pitanju prekršaj činjenja i to trenutni ili da je to prekršaj STANJA, što po mom mišljenju nije. Ovo pre svega iz razloga što bez obzira na rok u kome je građanin ili vojni obveznik bio dužan da nešto učini — prijavi nastalu promenu, istekom tog roka njegova obaveza da to učini nije prestala, već je upravo istekom roka on samo počeo da čini prekršaj, stupio u protivpravno stanje i u njemu se nalazi sve do izvršenja svoje obaveze, do prestanka protivpravnosti.

Kod ovakvih prekršaja, *zbog prirode i vrste prekršaja i obaveze* na činidbu zakonodavac je morao da propiše neki rok (12 sati, 8, 15, 30 dana i sl.) u kome ostavlja vreme i mogućnost građaninu da neku svoju obavezu — radnju izvrši i u kom roku on nije u protivpravnom stanju i ne čini prekršaj. Kada tih rokova ne bi bilo svako bi se našao u protivpravnom stanju makar 1 sat, 1, 3, 8 itd. dana i u tom vremenu činio prekršaj, a to bi naravno bilo apsurdno.

Međutim, upravo istekom tog roka, neispunjenjem obaveze u tom roku, građanin stupa u protivpravno stanje i u njemu se nalazi sve vreme dok traje protivpravnost, odnosno dok svoju obavezu ne izvrši, a to može biti 10, 100, 366, 1000 ili više dana. Dakle, propisani rok koji je ostavljen da se u njemu izvrši neka obaveza, po mom mišljenju ne bi se mogao smatrati ključnim momentom za određivanje početka zastarelosti gonjenja — jer upravo njegovim propuštanjem tek nastaje prekršaj i traje sve dok traje obaveza na činjenje. Tek ispunjenjem te obaveze (danom prijave promene adrese i sl.) prestaje protivpravno stanje i od tog momenta počinje da teče rok zastarelosti. Npr. građanin Petrović Petar se 01. juna 2000. godine preselio na novu adresu i tu promenu nije prijavio u roku od 8 dana od preseljenja nadležnom organu MUP-a, a bio mu je ostavljen rok da to može da učini do 09. juna 2000. godine. Istekom tog roka — a to je 10. juna 2000. godine, on počinje da čini trajni prekršaj nečinjenja, obzirom da istekom tog roka nije i prestala njegova obaveza da prijavi promenu adrese. Prekršaj čini trajno sve do momenta ispunjenja svoje obaveze, pa npr. 07. 11. 2005. godine, konačno izvrši svoju obavezu i prijavi promenu adrese — čime prestaje protivpravno stanje i ponašanje. Od tog dana — ispunjenja obaveze i prestanka protivpravnog stanja počinje da teče zastarelost gonjenja za prekršaj koji je trajao i koga je činio (nečinjenjem) od 09. 06. 2000. do 07. 11. 2005. godine. Istekom 1 godine od dana izvršenja obaveze — 07. 11. 2006. godine, nastupa zastarelost gonjenja za prekršaj koji je činio i posle tog roka se gonjenje za taj prekršaj ne bi moglo preduzeti.

Zbog važećeg stava po ovom pravnom pitanju u praksi se donose rešenja o odbačaju zahteva za pokretanje prekršajnog postupka zbog nastu-

panja relativne zastarelosti pokretanja prekršajnog postupka, ali čini mi se da je takvih predmeta malo i sve manje baš iz razloga što su i podnosioci zahteva (pre svega MUP i Vojni odseci) već upoznati sa takvim stavom pa više za takve prekršaje i ne podnose zahteve za pokretanje prekršajnog postupka. Međutim svi smo svedoci, mislim da bih mogla upotrebiti izraz ogromnog broja građana koji nemaju uredno prijavljene adrese, sele se i menjaju adrese potpuno ignorišući zakonsku obavezu i bez ikakve sankcije. To je u Novom Sadu po mom iskustvu iz prakse skoro poprimilo oblik pojave. Da ne govorimo o netačnim podacima iz evidencije vlasnika motornih vozila. Cilj propisivanja tih obaveza je svakako bio da država ima uvid u to gde ko živi i da omogući komunikaciju svojih organa sa građanima, a što se ovakvim nepoštovanjem svakako i ne postiže i pojedinci to uspešno izbegavaju.

Ovakvih vrsta nečinjenja ima dosta i u oblasti prekršaja koje mi prema statističkoj klasifikaciji nazivamo prekršajima iz oblasti privrede.

Poznato mi je razmišljanje pojedinih kolega koji ovakvom mom stavu ističu zamerku da on ima za posledicu da u praksi takvi prekršaji trajnog nečinjenja ne bi faktički nikada zastareli, ako građanin ne bi ispunio propisanu obavezu. Teoretski to bi zaista bilo tako, ali isto bi bilo i istina da je građanin ceo život ignorisao izvršenje svoje obaveze koju je morao i mogao izvršiti, pa kad to nije učinio, neka i odgovara. Takođe se ističu i prigovori da je nelogično da sva, pa i najteža krivična dela zastarevaju (osim izuzetaka genocid, ratni zločin) pa da bi bilo nelogično da ovakvi prekršaji nikada ne zastare. Moj odgovor na to je i da trajna krivična dela nečinjenja ne bi zastarela, a prihvatom da su to argumenti koje treba razmotriti, ali nikako i olako donositi zaključke — stavove bazirane isključivo na njima, zanemarujući prethodno navedene argumente

Problem i jeste u tome što se u krivičnoj praksi ovakva pravna pitanja gotovo uopšte ne pojavljuju, pa shodno tome ni pravna teorija im nije posvetila pažnju, a sudska praksa samo sporadično.

Pri razmišljanju o ovoj problematici i mom stavu ukazala bih i na to da u oblasti prekršajnog prava ima mnogo prekršaja nečinjenja i to trajnih, a kod kojih nije propisan rok u kome je postojala obaveza na činjenje. Postavlja se pitanje od kada teče rok zastarelosti za te prekršaje i da li bi se sada moglo reći da je prekršaj učinjen bilo kog dana — npr. dana kada je vršena inspeksijska kontrola ili bi se učinilac mogao pozivati na zastarelost gonjenja prigovorom npr. da on to od kako ima firmu ili od kako je direktor — odgovorno lice još od pre 10 godina ne radi, pa da smatra da je nastupila zastarelost. Takav prigovor bi svakako bio neosnovan obzirom da je materijalnim normama propisana trajna obaveza činjenja (bez roka), a kaznena prekršajna norma samo propisuje kaznu za nečinjenje. Koje je tu vreme izvršenja prekršaja i od kada teče zastarelost? Po mom shvatanju to su *prekršaji stanja* i prekršaj postoji sve vreme dok traje takvo stanje, odnosno zastarelost kod tih prekršaja bi počela da teče tek ispunjavanjem propisane obaveze, a to dalje znači da bi neko godina-ma i decenijama mogao biti u protivpravnom stanju. Stav Vrhovnog suda

i Veća za prekršaje u odnosu na pitanje zastarelosti kod prekršaja nečinjenja je vezan samo za prekršaje kod kojih je propisan rok za činidbu, pa bi dalje to značilo da kod prekršaja kod kojih taj rok nije propisan zastarelost počela da teče izvršenjem propisane obaveze i prestankom protivpravnosti — što je po meni jedino moguće, a to dalje znači da bi se onda ipak u prekršajnom pravu našli i prekršaji koji „nikad” ne zastarevaju, te da ne bi bio osnovan prigovor onih koji ističu da je nelogično da zastarevaju i najteža krivična dela, a neki prekršaji ne.

Primera ovakvih prekršaja nečinjenja, kod kojih nije propisan rok za činidbu, ima u mnogobrojnim zakonima, a ja ću ovom prilikom navesti samo nekoliko:

1. **Zakon o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima** čl. 222. stav 1. tačka 1. propisuje kažnjavanje za prekršaj pravnog lica ako ne organizuje ili trajno ne vrši kontrolu nad stanjem i održavanjem javnih puteva, ili objekata nad njima, nad postavljanjem saobraćajnih znakova... ili tačka 10. istog člana: Ako ne postavi ili ne održava saobraćajne znakove na putu tako da budu lako uočljivi i danju i noću, ili ih ne zameni kada oni ne odgovaraju izmenjenim uslovima saobraćaja...

2. **Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti**, član 25. stav 1. tačka 5. je propisano da će se kaznom od 5.000 do 50.000 din. kazniti pravno lice, a stavom 2. i preduzetnik ako ne utvrdi mere obezbeđenja i zaštite ličnih podataka od uništenja, gubitka, neovlašćenog korišćenja, menjanja ili davanja itd., a tačkom 6. ako ne vodi registar zbirke ličnih podataka.

3. **Zakon o zaštiti od požara**, član 80. stav 1. tačka 8. propisuje kaznu za prekršaj pravnom licu od 5.000 do 10.000 din. ako u objektima i prostorijama u kojima se vrše tehnološki procesi iz čl. 15. ne postavi uređaje koji omogućavaju blagovremeno otkrivanje, javljanje i gašenje požara, a tačka 9. ako ne održava u ispravnom stanju uređaje i instalacije namene za otkrivanje, javljanje i gašenje požara.

Članom 82. stav 1. tačka 2. propisana je novčana kazna za prekršaj od 1.500 do 3.000 din. pravnom licu ako ne preduzme preventivne mere za zaštitu od požara i ne obezbedi najpotrebniji materijal i sredstva za gašenje požara.

Kao još jedan argument u prilogu mog stava istakla bih da svako treba da odgovara za delo koje je učinio ili ga je godinama činio (prekršaj ili KD) — ako je takva vrsta i priroda dela, a naravno može biti kažnjen kaznom propisanom za to delo koje je učinio.

Moj konačan stav po pitanju zastarelosti i početka toka zastarelosti kod **trajnih prekršaja izvršenih nečinjenjem** je da i ti prekršaji zastarevaju, da zastarelost gonjenja kod tih prekršaja počinje da teče od prestanka obaveze na činjenje tj. od trenutka prestanka protivpravnosti, *vodeći pri tome računa o vrsti i prirodi prekršaja*. Ovo iz razloga što postoje određeni prekršaji ove vrste (trajna nečinjenja) kod kojih pomenuti stav ne bi bio logičan ukoliko se ne bi uzela u obzir i priroda prekršaja. Npr. Zakonom o strancima je propisana obaveza lica kod koga stranac dolazi u posetu, da tog stranca u roku od 12 časova mora prijaviti nadležnom or-

ganu. Ukoliko građanin ne bi izvršio tu svoju obavezu u pomenutom roku stupio bi u protivpravno stanje. Međutim, stranac je nakon tri dana napustio teritoriju SCG, pa se postavlja pitanje da li je građanin i dalje u protivpravnom stanju i u obavezi da prijavi njegov boravak iako je on već napustio teritoriju SCG. Moj stav je da bi zbog prirode prekršaja u ovom slučaju trebalo zastarelost gonjenja započeti od trenutka kada je stranac napustio teritoriju SCG.

Drugi primer bi bio vezan za čl. 226. stav 1. tačka 34. ZOOPS-a kojim je propisana kazna za vlasnika vozila koji nadležnom organu ne vrate registarske tablice za vozilo kome nije produžena registracija ni posle 30 dana od isteka registracije. Da se zadržimo samo na toj skraćenoj varijanti. U životu bi se moglo dogoditi da je nekom vlasniku vozila istekla registracija još pre 30 godina i da zbog starosti vozila on vozilo nije odjavljivao, nije vraćao ni registarske tablice i MUP nakon 30 godina prilikom sređivanja svoje dokumentacije utvrdi da se to vozilo vodi u evidenciji i da tablice nikada nisu vraćane, a registracija nije nikada produžena. Ovo je takođe jedan od, rekla bih, tipičnih primera prekršaja kod kojih se po mom shvatanju mora uzimati u obzir i priroda prekršaja, jer u ovom slučaju nakon 30 godina pomenuto vozilo, pa i registarska tablica su zbog starosti propali i više fizički ne postoje.

Dozvoljavam da tu ima prostora za raspravljanje i smatram da bi sudska praksa u ovakvim slučajevima morala dati svoj doprinos, ali istovremeno smatram da zbog ovakvih slučajeva ne treba stajati na stanovištu da zbog toga svi prekršaji nečinjenja, a kod kojih je propisan rok, zastarevaju u roku od 1 godine od isteka roka za činjenje, već da upravo treba uvek imati u vidu i prirodu prekršaja i ceniti da li istekom na primer 10 godina ima smisla i mogućnosti da se naložena zakonska obaveza tada izvrši.

U prilog svom stavu koji sam ovim radom pokušala da iznesem, obrazložim i odbranim, navodim konkretne primere iz sudske prakse:

1. Presuda Vrhovnog vojnog suda II K br. 394/88 od 24. 11. 1988. godine

„Krivično delo neodazivanja pozivu i izbegavanju vojne službe iz čl. 214. stav 3. KZ SFRJ je trajno krivično delo kod kojeg zastarelost krivičnog gonjenja počinje od dana prestanka protiv pravnog stanja, odnosno od dana prestanka neke od zakonskih obaveza iz navedene zakonske odredbe, a ne od dana nastanka regrutne obaveze.”

Prvostepeni sud je optuženog oglasio krivim da je neutvrđenog dana marta 1971. godine otišao u inostranstvo i tamo ostao da bi izbegao regrutovanje i služenje vojnog roka, a u zemlju se vratio septembra 1984. godine, ali je zbog ispunjenja starosne granice trajno izbegao obavezu služenja vojnog roka.

Branilac optuženog je, između ostalog, izjavio žalbu zbog povrede Krivičnog zakona, nalazeći da je protekom 20 godina od nastale regrutne obaveze za optuženog nastupila apsolutna zastarelost krivičnog gonjenja.

Vrhovni vojni sud je odbio žalbu kao neosnovanu, i u obrazloženju naveo: „Neosnovano se žalbom branioca ističe da je nastupila apsolutna zastarelost krivičnog gonjenja. Apsolutna zastarelost krivičnog gonjenja za krivično delo koje se optuženom stavlja na teret nastupa protekom 20 godina od izvršenja krivičnog dela. Međutim, kako je krivično delo iz čl. 214. stav 3. KZ SFRJ, trajno krivično delo, čija radnja izvršenja zavisi od dužine trajanja stvorenog protivpravnog stanja, koje je u konkretnom slučaju trajalo do kalendarske godine u kojoj je optuženi navršio 30 godina života, tj. do kada je optuženi mogao biti upućen na odsluženje vojnog roka, onda je očigledno da je početak roka zastarelosti počeo teći 1981. godine. Budući da je za ovo krivično delo zaprećena kazna zatvora u trajanju do 10 godina, nema sumnje da nije nastupila ni obična, a kamoli apsolutna zastarelost krivičnog gonjenja.”

2. Presuda Vrhovnog vojnog suda II K br. 198/78. od 12. 07. 1978. godine

„Zastarelost krivičnog gonjenja zbog krivičnog dela bekstva iz vojske iz čl. 342. stav 3. KZ počinje teći sa prestankom protiv pravnog stanja stvorenog izvršenjem tog dela.” U obrazloženju presude se dalje navodi: „Vrhovni vojni sud deli stanovište vojnog tužioca da zastarelost krivičnog gonjenja okrivljenog J. Lj. nije počela teći, s obzirom da posledica učinjenog krivičnog dela bekstva iz vojske — protivpravno stanje — još uvek traje. Krivično delo bekstva iz vojske iz čl. 342. stav 3. KZ naime, trajno je krivično delo koje se vrši uspostavljanjem izvesnog protivpravnog stanja. Ono traje sve do prestanka takvog protivpravnog stanja kada se smatra svršenim i od tog momenta počinje teći i zastarelost krivičnog gonjenja njegovog učinioca. Takvo jedno protivpravno stanje stvorio je i okrivljeni J. Lj. bekvom u inostranstvo, pa kako se tamo još uvek nalazi, krivično delo u pitanju još uvek traje. Naravno, zastarelost krivičnog gonjenja zbog toga nije ni počela teći, pa se stanovište prvostepenog suda da je zastarelost krivičnog gonjenja nastupila pokazuje pogrešnim... Protivpravnost tog stanja nije prestala ni time što je okrivljeni izgubio svojstvo vojnog lica, kao što to smatra branilac, jer je on kao vojno lice pobe-
gao u inostranstvo i to je dovoljno za postojanje predmetnog krivičnog dela i njegovo trajanje za sve ono vreme za koje se nalazi tamo, izbegavajući vojnu službu.”

Očekujem da će u narednom periodu Krivično odeljenje Vrhovnog suda RS objaviti zvaničan, obrazložen i argumentovan pravni stav o ovom pravnom pitanju.

LITERATURA

- Krivično pravo — opšti i posebni deo*, Nikola Srzentić i Aleksandar Stajić, šesto izdanje, Sarajevo 1970.
- Komentar Krivičnog zakona SRJ*, dr Zoran Stojanović.
- Krivično pravo — opšti deo*, dr Zoran Stojanović, Beograd 2002.
- Krivično pravo — opšti deo*, dr Janko Tahović, Beograd 1961.
- Osnovi krivičnog prava Kraljevine Jugoslavije — opšti deo*, knjiga I, Toma Živanović, 1935.
- Krivični zakonik i praktičnoj primjeni*, sv. I, dr Bogdan Zlatarić, Zagreb 1956.
- Kazneno pravo — opći deo*, dr Franjo Bačić, peto izdanje, Zagreb 1998.
- Teorija kaznenog prava*, dr Stanko Frank, Zagreb 1955.
- Kazensko pravo — splošni del*, četvrta izdaja, dr Ljubo Bavcon, dr Alenka Šelih i dr., Ljubljana 2003.
- Pravo jugoslovenske javne uprave*, III, prof. akademik Ivo Krbek, Zagreb 1962.
- Činjenično stanje u krivičnom postupku*, dr Mladen Grubiša, Zagreb 1980.
- Pravni leksikon*, II izdanje, Beograd 1970, „Savremena administracija”.
- Zbirka sudskih odluka Vrhovnog vojnog suda*, knjiga 1, Beograd 1985.
- Zbirka sudskih odluka Saveznog suda*, knjiga 13, 14 i 15; sveske 1 do 3 za 1988. do 1990. godinu, Beograd 1994.